

LAAG BIJ HET WATER

'De Finnen zijn aangekomen!" Die roep brengt in de vroege ochtend van zaterdag 29 juni veel volk op de been in en rond de kleine havenbaai van het Zweedse eiland Holmön. Doorgaans is er alleen een beetje reuring als de veerboot arriveert met een groepje wandelaars en familieleden van de nog geen honderd mensen die hier permanent wonen. Als de Finnen komen overzeilen, is het feest. Ter hoogte van Holmön heeft de Botnische Golf een flessenhals en het is maar dertig mijl varen (of 's winters: langlaufen) naar het dichtstbijzijnde bewoonde eiland Björkö aan Finse zijde.

Door de eeuwen heen heeft men elkaar vanaf beide oevers weten te vinden. Elke zomer wordt die broederschap gevierd met een gezamenlijk cultuurhistorisch evenement. De boten van de Finnen liggen aan een lange steiger in water van nog geen meter diep; boten variërend van zes tot acht meter lang en een vrijboord tussen de dertig en vijftig centimeter. Ze hebben een of twee korte masten waaraan ze een sprietzeil voeren. Ik tel twintig scheepjes. Ze zijn als kunstvoorwerpen, zo volmaakt is hun lijnenspel. Toch waren ze tot halverwege de vorige eeuw gewone werkbotten, het dagelijks gereedschap van de Zweedse en Finse visserman, zeehondenjager of postbezorger. Door de eeuwen heen hebben duizenden van die bootjes langs de franjekusten van de Golf vele kleine vissersgemeenschappen in staat gesteld te overleven. Nu zijn er nog enkele tientallen exemplaren over, goed geconserveerd en gekoesterd als cultureel erfgoed.

De foto's en verhalen over die tijd van toen wekken diep ontzag voor de vissers die in deze simpele, kleine vaartuigen vaak dagen aan een stuk moesten zeilen of roeien over een wel heel onberekenbare zee. In de winter, als op de noordelijke helft van de Golf méér dan een halve meter dik ijs ligt, bonden de vissers hun boten op lange schaatsen. Met de wind in de rug hadden ze soms hulp van een stukje zeil, maar meestal moesten ze duwen en trekken op hun weg naar de beste plekken om een wak te hakken. De taaiste jongens en mannen gingen het ijs op met aan boord een lange ski met kniesteunt en een camouflagezeiltje waarachter ze een jachtgeweer monteerden.

Met dat gerei 'stepten' ze de hele dag over het ijs op zoek naar zeehonden. De boot was het 'basiskamp': de voorste vlonders bedekt met een laag zeehondenvacht en een paar ruwe dekens, daaroverheen een presenninkje zoals dat van een zalm-schouw. In het achterschip lagen de proviand en een uitgehold blok hout om een vuurtje in te maken. Hoe meer buit, hoe minder ruimte voor de jagers. Twee man in zo'n bootje bleef gewoonlijk een kleine week op het ijs, en niet zelden een maand als sneeuwjacht en andere belemmeringen ze daartoe dwongen. Zo te overleven bij temperaturen rond de gemiddeld min vijftien graden is niet meer voorstelbaar, maar reken maar dat het een band schept tussen man en boot. Ik moet denken aan een van de uitspraken van Reid de Jong, de vroegere vuurtorenwachter van Workum en initiatiefnemer van de Singlehanded op het IJsselmeer en Wad, de jaarlijkse Strontrace en de Visserijdagen onder zeil. Hij zei ooit: "Wie het laagst bij het water zit, houdt het 't langst vol." En zo is het. Laag bij het water, ofwel een kleine boot, betekent: geen gewinning aan comfort, minimaal gedoe om alles gaande te houden, minder afhankelijkheid van spullen die kapot kunnen en vooral een groot gevoel voor de krachten van wind en water. En daar gaat het bij het zeilen tenslotte om.

Rob Bijnsdorp is journalist, communicatieadviseur en zwerver op en langs het water. De nieuwste ontwikkelingen in jachtontwerpen en navigatie-elektronica gaan aan hem voorbij. Maar des te meer gaat zijn aandacht uit naar de kwaliteit van het leven aan boord en naar de bijzonderheden van het water waarop we varen.

Er zijn nog enkele tientallen bootjes over, goed geconserveerd en gekoesterd als cultureel erfgoed

Postboten, vanaf begin zeventiende eeuw in gebruik voor het postverkeer tussen Zweden en Finland.